

lar collection depending on the value of the integral indicator of the financial stability of the bank and a new system of payments in real-time mode using instruments of the National System of Mass Electronic Payments, introducing mandatory payment of the guaranteed amounts from the Individual Deposit Guarantee Fund since the time when the bank delays payment of funds to a depositor during a certain period of time violating the stipulations of a treaty (in some cases – since the time of introduction of temporary administration).

Academic novelty. In spite of some progress existing deposit guarantee system in Ukraine, there has not been significant strengthening public confidence in the banking institutions due to shortcomings related to the Fund underfunding and misallocation of the funds having been accumulated.

Practical importance. The results are intended to identify and correct the existing defects of the deposit guarantee system: deposit insurance protection of natural persons only, bring to a spread on individual deposits – the commercial entities or legal entities that belong to small enterprise; to prevent late delivery of information regarding the liquidation of a certain bank having developed a program of timely informing of the public in emergencies.

Key words. Deposit Guarantee, Deposit Guarantee System, Individual Deposit Guarantee Fund, Capitalization, Resources, Funds, Banking System.

Рекомендовано до публікації д-ром екон. наук,
проф. Папаікою О.О. Дата надходження рукопису 27.11.2012 р.

УДК 336.71

Косова Т.Д.¹, д-р екон. наук, проф.,

Поздняков Є.М.²

1 – Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, м. Донецьк, Україна, e-mail: mentor_ua@mail.ru
2 – Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, м. Донецьк, Україна, e-mail: pozdnyakov.em@gmail.com

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ БАНКУ

Kosova T.D.¹, Doc. Sci. (Ekon.), Prof.,

Pozdnyakov E.M.²

1 – Donetsk National University of Economics and Trade named after Mykhayilo Tugan-Baranovsky, Donetsk, Ukraine, e-mail: mentor_ua@mail.ru
2 – Donetsk National University of Economics and Trade named after Mykhayilo Tugan-Baranovsky, Donetsk, Ukraine, e-mail: pozdnyakov.em@gmail.com

THE SYSTEM OF THE MANAGEMENT OF THE CREDIT RISKS OF BANKS

Мета. Формалізація системи управління кредитними ризиками банку й удосконалення методичного підходу до її організації.

Методика. У процесі дослідження використано такі методи: теоретичне узагальнення та порівняння, аналіз і синтез, систематизація, графічна візуалізація.

Результати. Проаналізовано дискусійні підходи до визначення сутності системи управління кредитними ризиками та її організації. Надано критичну оцінку змісту міжнародних стандартів і нормативно-правових актів Національного банку України, які регламентують процеси управління кредитним ризиком. Запропоновано систему альтернативних цілей управління кредитним ризиком банку, які мають відповідати цілям кредитної політики банку. Формалізовано систему управління кредитними ризиками банку та підходи до її організації. Систематизовано фактори утворення кредитного ризику та виникнення проблемних кредитів. Сформовано вимоги до системи управління кредитним ризиком.

Наукова новизна. Уточнено елементи системи управління кредитними ризиками банку: суб'єкти (спеціально створені комітети й операційний персонал із чітко визначеними повноваженнями з прийняття рішень щодо кредитних операцій), об'єкти (стандартні, пролонговані, проблемні кредити, ціноутворення по кредитних операціях), ризик-орієнтована кредитна політика (стратегія і тактика), функціональні підсистеми (планування, внутрішній контроль, оперативне регулювання), які взаємодіють між собою та направлені на досягнення основних бізнес-цілей банку. Удосконалено методичний підхід до організації управління кредитними ризиками на основі чіткого визначення окремих етапів, механізмів і методів управління кредитними ризиками, виходячи з використання чистої та спекулятивної концепції кредитного ризику. Виявлено альтернативні цілі управління кредитним ризиком: мінімізація, дотримання певних меж ризику, оптимізація прибутковості та ризику, ліквідація, запобігання або відшкодування, отримання додаткової вигоди (доходу, прибутку).

Практична значущість. Отримані результати спрямовані на вдосконалення внутрішніх регламентів банку, які ідентифікують кредитну політику банку, положення, процедури, методики управління кредитним ризиком. Практична цінність рекомендацій полягає у зростанні ймовірності досягнення поставленої перед системою управління кредитними ризиками мети.

Ключові слова: кредитний ризик, система управління, організація, процес, етапи, механізм.

Постановка проблеми. У сучасних умовах новою парадигмою управління банківською діяльністю стала концепція ризик-орієнтованих систем менеджменту й контролю. У зв'язку з цим важливого значення набувають рекомендації Базельського комітету щодо впровадження нових принципів ризик-орієнтованого банківського нагляду, підвищення якості практики в сфері системи управління ризиками, активізації внутрішнього контролю ризиків для швидкого їх розпізнання, реагування, нейтралізації та зменшення концентрації.

Кредитні ризики – основні ризики, які виникають у процесі операційної діяльності. Їх виникнення пов'язане як з об'єктивними, так із суб'єктивними факторами, серед яких помилки за умови оцінювання кредитоспроможності позичальника, несвоєчасне виявлення проблемних кредитів, а також недосконалість кредитного контролю в банках. Отже, проблема управління кредитними ризиками банків є актуальною.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми управління кредитними ризиками перебувають у центрі уваги науковців і практиків. За визначенням О. Криклий, Н. Маслак система управління банківським кредитним ризиком включає об'єкт, суб'єкти, інструменти та забезпечення [1, с. 12]. Узагальнено підходи до трактування сутності поняття «управління кредитними ризиками»: сукупність системно організованих процедур (С.О. Корецька, М.А. Нагорна [2]); заходи, дії, спрямовані на забезпечення певної мети (І. Шубенко [3, с. 9], О. Криклий, Н. Маслак [1]); система взаємопов'язаних і взаємозалежних мето-

дів свідомого, цілеспрямованого впливу, спрямованих на забезпечення певної мети (П. Ковальов [4]); процес (С. Захарченков [5, с. 15]). Проте питання системного дослідження сутності, принципів, інструментарію системи управління кредитними ризиками банку в економічній літературі вивчено не достатньо.

Метою статті є формалізація системи управління кредитними ризиками банку й удосконалення методичного підходу до її організації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система – це організований (інтегративний) комплекс елементів та їх відносин, який функціонує у межах певного середовища на основі дії механізмів внутрішніх і зовнішніх зв'язків через вхідні й вихідні потоки та має чітко зазначену мету та функції [6, с. 38]. Термін «система управління» у контексті запровадження стандартів управління якістю визначається у Положенні про консультативно-впроваджувальний центр із запровадження систем управління за стандартами серій ISO 9000, ISO 14000, затвердженому Наказом Міністерства транспорту і зв'язку України від 23. берез. 2007 р. № 233, як «сукупність взаємопов'язаних або взаємодіючих елементів, яка дає змогу встановлювати політику та завдання і досягати цих завдань».

Головними ознаками системи управління слід вважати такі компоненти: сукупність елементів, внутрішні та зовнішні зв'язки між ними, мета (завдання), функція. Термін «система управління кредитними ризиками» є не досить поширеним, до того ж він часто ототожнюється з поняттями «кредитний ризик-менеджмент банку» та «управлінням кредитними ризиками». Значною мірою цьому сприяють суперечливості, закладені в нормативно-правових актах НБУ.

Національний банк України активно запроваджує нагляд на основі оцінки ризиків. Постановою Правління Національного банку України № 104 від 15 берез. 2004 р. затверджено Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків». Важливе місце в системі управління кредитними ризиками в банках відводиться ризик-орієнтованому внутрішньому контролю. З одного боку, система внутрішнього контролю є підсистемою ризик-менеджменту, яка сприяє зменшенню рівня ризиків, їх мінімізації, з іншого – повинна оцінювати якість роботи підрозділів банку, що відповідають за управління ризиками. Внутрішній контроль ризиків при цьому передбачає не тільки кількісну та математичну оцінку ризиків, а й аналіз якісних ризиків (операційних, репутаційних, правових тощо), забезпечуючи якість внутрішньої системи управління ризиками.

Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України, затверджені постановою Правління Національного банку України 02 серп. 2004 р. № 361, визначають ризик-менеджмент як систему управління ризиками, яка включає в себе стратегію та тактику управління, направлені на досягнення основних бізнес-цілей банку. Із цього визначення виходить, що ризик-менеджмент і система управління ризиками тотожні, але далі йде пояснення, що ефективний ризик-менеджмент включає: а) систему управління; б) систему ідентифікації та вимірювання; в) систему супроводження (моніторингу й контролю) ризиків. Логічним висновком із цього уточнення є: система управління ризиками є підсистемою ризик-менеджменту. Але далі у п. 5.3 визначається, що у світовій практиці розрізняють чотири взаємопов'язаних етапи ризик-менеджменту:

1. Ідентифікація (виявлення) ризику.
2. Кількісна та якісна оцінка (вимірювання) ризику.
3. Контроль за ризиком.
4. Моніторинг ризику.

Із цього виходить що підсистемі *б* відповідають етапи 1 і 2, підсистемі *в* – етапи 3 і 4, підсистемі *а* – не відповідає жодний етап.

У методичних вказівках з інспектування банків «Система оцінки ризиків» виокремлено аналогічні етапи (виявлення ризику, вимірювання ризику, контроль ризику, моніторинг ризику), але вони названі елементами системи управління ризиками. Глави 2-18 Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України визначають компоненти системи управління щодо різних видів ризиків, де сутність системи управління ризиком банку зводиться до регламентних документів – політики, положень, процедур, методик тощо. Глава 4 цього ж нормативного акта вимагає від спостережної ради банку забезпечення в організаційній структурі банку відокремлення системи управління ризиками від системи внутрішнього нагляду (внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту). Оскільки ринкові умови та структури банків є різними, не існує єдиної системи управління ризиками, прийнятної для всіх банків. Кожна установа має розробити свою власну програму та системи управління ризиками, відповідно до своїх потреб і обставин. Цим можна пояснити, що в нормативних актах НБУ термін «система» щодо ризик-менеджменту в банках уживається у множині.

У методичних рекомендаціях щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України управління ризиками визначається як процес, за допомогою якого банк виявляє (ідентифікує) ризики, оцінює їх розмір, здійснює їх моніторинг і контролює свої ризикові позиції, а також урахує взаємозв'язки між різними категоріями (видами) ризиків.

Оскільки більшість науковців поняття «система управління ризиками» ототожнює з поняттям «ризик-менеджмент банку», а останнє прийшло в лексичну практику із західних джерел, на нашу думку, важливо звернутися до його етимології. У загальному вигляді термін «ризик-менеджмент» (управління ризиками; англ. risk management) розуміють як процес прийняття та виконання управлінських рішень, що направлені на зниження ймовірності несприятливого результату та мінімізацію можливих втрат, спричинених ризиком.

Заслуговує на увагу редакція 2009 р. Принципів і директив відносно виконання Міжнародної організації по стандартизації ISO/DIS 31000, в якому висвітлені загальні принципи та практичні рекомендації (керівництва) з питань управління ризиками незалежно від типу та природи, з його позитивними та негативними наслідками на підприємствах, у банках, асоціаціях будь-якого типу організації та форми власності, галузі діяльності чи сектору економіки. Зазначений стандарт хоча й містить загальні принципи та елементи ризик-менеджменту, проте не уніфікує системи управління ризиками в організаціях. У цьому стандарті поняття «ризик-менеджмент» офіційно не закріплено, основним елементом у його змісті є організаційний процес, який складається з логічних і систематичних методів, що використовуються на всіх його стадіях (встановлення

критеріїв ризику, ідентифікація, аналіз, оцінка, розробка заходів щодо нейтралізації або зменшення ризику, контроль і моніторинг), налагоджені комунікаційні зв'язки та консультації. Як бачимо, цим документом підкреслено не тільки змістовну, методичну та процесуальну ознаки ризик-менеджменту, але й функціональну.

Л. Бондаренко зазначає, що «ризик-менеджмент є комплексним поняттям, який необхідно розглядати: з наукової точки зору, як явище, як процес, як систему, як мистецтво та як апарат управління» [7, с. 16]. Найбільше поширеним є трактування управління банківським кредитним ризиком як суворо формалізованого процесу з чіткою послідовністю етапів, механізмів і методів управління. Найчастіше як етапи управління ризиком виокремлюють планування, виявлення (ідентифікацію, розпізнавання), квантифікацію, аналіз, оцінку, контроль, моніторинг, прогноз, страхування, лімітування, мінімізацію наслідків реалізації ризику тощо. Але при цьому має місце ототожнення окремих етапів і функцій управління (планування, аналіз, контроль) та механізмів зниження ризиків (лімітування, страхування).

Кредитний ризик – це імовірність часткової або повної втрати банком суми кредиту та процентів за користування кредитом або отримання доходу на вкладений капітал унаслідок впливу факторів зовнішнього та внутрішнього походження [8]. Система управління кредитними ризиками повинна формуватися відповідно до кредитної політики банку, а мета управління кредитними ризиками, згідно з рисунком 1, має корелювати із завданнями меморандуму кредитної політики банку.

Рисунок 1 – Мета управління ризиками (побудовано за даними [9; 10])

Критично оцінюючи погляди вчених щодо мети управління кредитними ризиками, слід відзначити, що мінімізація або ліквідація ризику суперечить глибинним принципам організації банківської справи, де кожній активній операції ризик є іманентно притаманний. Швидше за все, мова може йти про визначення прийняттого для банку рівня ризику та моніторинг його рівня. В основу переважної більшості проаналізованих концепцій управління кредитним ризиком закладено негативні наслідки ризикованих подій, тобто вони ґрунтуються на концепції чистого ризику. Однак специфіці банківської діяльності більшою мірою відповідає концепція «спекулятивного ризику», яка виходить з можливості отримання додаткової вигоди (доходу, прибутку) порівняно з очікуваним результатом в умовах подолання невизначеності в русі кредитів. Перевагою вказаного підходу є врахування не лише негативних, але й позитивних наслідків ризикованих подій.

Управління кредитними ризиками в банку здійснюється постійно діючими комітетами: кредитним комітетом; комітетом управління активами і пасивами; тарифним комітетом; комітетом стратегічного та бюджетного планування.

Таким чином, згідно з рисунком 2, систему управління кредитним ризиком банку можна формалізувати таким чином. Об'єктами управління є стандартні, пролонговані, проблемні кредити, ціноутворення по кредитних операціях.

Рисунок 2 – Формалізація системи управління кредитним ризиком банку

Незалежно від якості кредитного портфеля та методів, які застосовуються за умови управління кредитним ризиком, усі банки тією чи іншою мірою стикаються з проблемами неповернення кредитів. Проблемними, насамперед, можуть стати кредити, ризик по яких є підвищеним. Кредитний ризик пов'язаний із несплатою боргу, втратою процентів, неповерненням кредитів.

Ризик неповернення кредитів визначається макро- і мікроекономічними факторами. До основних факторів зовнішнього (стосовно банку) середовища слід віднести: рівень стабільності економіки держави (чи регіону), складність податкової системи тощо.

До внутрішніх (мікроекономічних) факторів впливу на розмір проблемних кредитів можна віднести:

- використання вищим керівництвом стратегічних і тактичних методів планування й управління діяльністю банку та відповідно переслідування (контроль) стратегічних або тактичних цілей. Використання вищим керівництвом банку виключно тактичних методів планування і управління на шкоду стратегічним може призвести до зростання кредитного ризику;

- кваліфікація персоналу банку та застосовувана система перепідготовки кадрів. Недостатня кваліфікація персоналу банку призводить до підвищення обсягів кредитів, виданих неблагонадійним позичальникам, а продумана система перепідготовки кадрів забезпечує зростання якості добору позичальників переважно з високим показником кредитоспроможності;

- ступінь комплексності й ефективності використовуваних методів моніторингу кредитів;

- рівень узгодженості (чіткість координації) дій функціональних підрозділів банку в процесі стягнення проблемної заборгованості.

До факторів утворення кредитного ризику належать: значний обсяг кредитів, наданих вузькій групі позичальників або галузей, тобто концентрація кредитної діяльності комерційних банків у якому-небудь сегменті економіки; часта зміна кредитної політики; висока частка кредитів, що видана позичальникам, які мають певні фінансові труднощі; концентрація діяльності банку в маловивчених, нових, нетрадиційних для банку сферах діяльності; зростання частки нових позичальників; надмірна довіра до забезпечення кредитів; незадовільна диверсифікація кредитного ризику; високий рівень негативно класифікованих активів; агресивне розширення обсягів кредитування щодо структури, термінів, рівня зростання або способів розрахунків; зростання відношення кредитів і кредитних зобов'язань до регулятивного капіталу і загальних активів банку; відсутність адекватної або достатньої інформації для аналізу та розуміння параметрів кредитного ризику; неправильне відображення внутрішніми рейтингами класифікації якості кредитного портфеля, недоліки в методології розрахунку резервів під можливі втрати по активних операціях: наявність великої кількості виключень з належних процедур і практики здійснення активних операцій та ін.

Тому система управління кредитним ризиком має включати: положення щодо кредитування, які враховують як балансові, так і позабалансові операції; положення щодо лімітів ризику на одного контрагента, групу взаємопов'язаних контрагентів, за галузями або секторами економіки, географічними регіонами

або іншими кредитними операціями, які можна розглядати в сукупності; ці положення враховують усі компоненти кредитного ризику (як балансові, так і позабалансові), які можуть мати місце, а також можливий вплив інших категорій ризиків; чітко визначену та продуману систему повноважень з прийняття рішень щодо ухвалення кредитних операцій; комплексну систему оцінки кредитного ризику; належну інформаційну базу; процес ідентифікації кредитів, якість яких погіршується, та належну роботу із проблемними активами; підготовку та подання періодичних звітів керівництву із достатньою інформацією для оцінки рівня ризику; функцію незалежних перевірок кредитної діяльності, чиїм призначенням є аналіз якості як окремих кредитів, так і кредитного портфеля в цілому.

Висновки. Основний науковий результат статті полягає у формалізації системи управління кредитними ризиками банку й удосконаленні методичного підходу до її організації.

1. Система управління кредитними ризиками містить такі елементи: суб'єкти (спеціально створені комітети і операційний персонал із чітко визначеними повноваженнями з прийняття рішень щодо кредитних операцій), об'єкти (стандартні, пролонговані, проблемні кредити, ціноутворення по кредитних операціях), ризик-орієнтована кредитна політика (стратегія і тактика), функціональні підсистеми (планування, внутрішній контроль, оперативне регулювання), які взаємодіють між собою та направлені на досягнення основних бізнес-цілей банку. Внутрішні регламенти банку мають чітко ідентифікувати кредитну політику банку, положення, процедури, методики управління кредитним ризиком.

2. Удосконалено методичний підхід до організації управління кредитними ризиками на основі чіткого визначення окремих етапів, механізмів і методів управління кредитними ризиками, виходячи з використання чистої та спекулятивної концепцій кредитного ризику. На відміну від підходів, які зводяться до мінімізації кредитних ризиків, виявлено альтернативні цілі управління кредитним ризиком: дотримання певних меж ризику, оптимізація прибутковості та ризику, ліквідація ризику, запобігання або відшкодування, отримання додаткової вигоди (доходу, прибутку).

Перспективою подальших досліджень є розробка пропозицій щодо визначення проблемних кредитів як об'єктів у рамках системи управління ризиками.

Список літератури/References:

1. Криклий О.А. Управління кредитним ризиком банку: монографія / О.А. Криклий, Н.Г. Маслак. – Суми: УАБС НБУ, 2008. – 86 с.
Kryklyi, O.A. and Maslak, N.G. (2008) *Upravlinnya kreditnym ryzykom* [A management the credit risk of bank], Sumy, Ukraine.
2. Корецька С.О. Можливості використання в Україні світового досвіду управління кредитними ризиками / С.О. Корецька, М.А. Нагорна // Держава та регіони. Сер.: Економіка та підприємництво. – 2007. – № 3. – С. 115-118.
Koretska, S.O. and Nagorna, M.I. (2007) “The possibility of the use in Ukraine of world experience of management credit risks”, *The state and regions. Economy and enterprise*, no. 3, pp. 115-118.

3. Шубенко І.А. Кредитні ризики сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.04.01 / І.А. Шубенко. – К., 2006. – 22 с.
Shubenko, I.A. (2006) “The credit risks of agricultural enterprises”, Abstract of Ec.D. dissertation, Kyiv, Ukraine.
4. Ковальов О.П. Стратегічне управління кредитними ризиками / О.П. Ковальов // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 5 (59). – С. 21-30.
Kovalov, O.P. (2006) “The strategic management of the credit risks”, *Issues of the day of economy*, no. 5(59), pp. 21-30.
5. Захарченко С.П. Кредитний ризик: оцінка та управління при фінансуванні інноваційних проєктів: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.04.01 / С.П. Захарченко. – Х., 2004. – 20 с.
Zaharchenkov, S.P. (2004), “The credit risk: estimation and management at financing of innovative projects”, Abstract of dissertation, Kharkiv, Ukraine.
6. Косова Т.Д. Системи управління ризиками банку: сутність і проблеми організації / Т.Д. Косова, К.В. Никитіна // Фінансово-банківські механізми державного управління економікою України. Сер.: Економіка. – 2010. – Вип. 176, т. 11. – С. 35-45.
Kosova, T.D. and Nykytina, K.V. (2010), “The system of the management of the bank risks: the essence and problems of organization”, *Financially-bank mechanisms of state administration of Ukraine an economy*, Vol. 11, no. 176, pp. 35-45.
7. Бондаренко Л.А. Ризик-менеджмент кредитної діяльності комерційного банку: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Л.А. Бондаренко. – К., 2007. – 19 с.
Bondarenko, L.A. (2007), “The risk-management of credit activity of commercial bank”, Abstract of dissertation, Kyiv, Ukraine.
8. Андросова О.Ф. Чинники формування кредитних ризиків та їх наслідки для банківської системи України в умовах фінансової кризи [Електронний ресурс] // Ефективна економіка. – 2010. – № 2. – Режим доступу: <<http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=142>>.
Androsova, O.F. (2010) “The factors of the forming of credit risks and their consequences are for the banking system of Ukraine in the conditions of financial crisis”, *The effective economy*, no. 2, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=142>.
9. Панченко А.О. Про сутність поняття кредитного ризику позичальника / А.О. Панченко // Финансы, учет, банки. – 2007. – № 13. – С. 121-129.
Panchenko, A.O. (2007), “About the essence of the concept of the borrower credit risk”, *Finances, account, banks*, No. 13, pp. 121-129.
10. Бушуєва І.В. Моделювання та розробка системи управління кредитними ризиками комерційного банку: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.03.02 / І.В. Бушуєва. – К., 2000. – 20 с.
Bushuieva, I.V. (2000) “The design and development of management system by the credit risks of commercial bank”, Abstract of dissertation, Kyiv, Ukraine.

Цель. Формализация системы управления кредитными рисками банка и усовершенствование методического подхода к ее организации.

Методика. В процессе исследования использованы такие методы: теоретическое обобщение и сравнение, анализ и синтез, систематизация, графическая визуализация.

Результаты. Проанализированы дискуссионные подходы к определению сущности системы управления кредитными рисками и ее организации. Дана критическая оценка содержания международных стандартов и нормативно-правовых актов Национального банка Украины, регламентирующих процессы управления кредитным риском. Предложена система альтернативных целей управления кредитным риском банка, которые должны отвечать целям кредитной политики банка. Формализована система управления кредитными рисками банка и подходы к ее организации. Систематизированы факторы образования кредитного риска и возникновения проблемных кредитов. Сформированы требования к системе управления кредитным риском.

Научная новизна. Уточнены элементы системы управления кредитными рисками банка: субъекты (специально созданные комитеты и операционный персонал с четко определенными полномочиями по принятию решений относительно кредитных операций), объекты (стандартные, пролонгированные, проблемные кредиты, ценообразование по кредитным операциям), риско-ориентированная кредитная политика (стратегия и тактика), функциональные подсистемы (планирование, внутренний контроль, оперативное регулирование), взаимодействующие между собой и направленные на достижение основных бизнес-целей банка. Усовершенствован методический подход к организации управления кредитными рисками на основе четкого определения отдельных этапов, механизмов и методов управления кредитными рисками, исходя из использования чистой и спекулятивной концепций кредитного риска. Выявлены альтернативные цели управления кредитным риском: минимизация, соблюдение определенных пределов риска, оптимизация прибыльности и риска, ликвидация, предупреждение или возмещение, получение дополнительной выгоды (дохода, прибыли).

Практическая значимость. Полученные результаты направлены на усовершенствование внутренних регламентов банка, которые идентифицируют кредитную политику банка, положения, процедуры, методики управления кредитным риском. Практическая ценность рекомендаций заключается в увеличении вероятности достижения поставленной перед системой управления кредитными рисками цели.

Ключевые слова: кредитный риск, система управления, организация, процесс, этапы, механизм.

Objective. The formalization of the management system of the bank credit risks and the improvement of the methodical approach at its organization.

Methods. In the process of research the following methods are used: theoretical generalization and comparison, analysis and synthesis, systematization, graphic visualization.

Results. The debatable approach is analyzed near determination of the essence of the bank credit risks management system and its organizations. The critical estimation of the international standards maintenance and normatively-legal acts of the National bank of Ukraine, regulating management processes a credit risk, are given. The system of alternative management aims is offered by the bank credit risk, which must answer the aims of the bank credit policy. The bank credit risks management system and the approach near its organization are formalized. The factors of formation of credit risk and the origin of problem credits are systematized. The requirement to the credit risks management system is formed.

Academic novelty. The elements of credit risks management system of the bank are specified: subjects (specially created committees and operating personnel with clearly certain plenary powers on making decision in relation to credit operations), objects (standard, prolonged, problem credits, pricing on credit operations), the oriented to the risk credit policy (strategy and tactic), the functional subsystems (planning, internal control, operative adjusting), interactive inter se and sent to achievement of basic business goals of bank. The methodical approach is improved near organization of credit risks management on the basis of clear determination of the separate stages, mechanisms and management methods of the credit risks, coming from the use clean and speculative

conceptions of credit risk. The alternative aims of management are educed by a credit risk: minimization, observance of certain limits of risk, optimization of profitability and risk, liquidation, warning or compensation, turning to the additional account (profit, arrived).

Practical importance. The received results are sent to the improvement of the internal bank regulations, which identify the bank credit policy, positions, procedures, management methods by a credit risk. The practical value of recommendations consists in the increase of probability of achievement put before of the system of the credit risks management of purpose.

Key words: credit risk, control system, organization, process, stages, mechanism.

Рекомендовано до публікації д-ром екон. наук,
проф. Лутай Л.А, Дата надходження рукопису
08.11.2012 р.

УДК 336.221.02:658.153.3

Муглі О.М.

Донецький національний університет економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Донецьк, Україна, e-mail: mugli@inbox.ru

ПРОБЛЕМА ЗБИТКОВОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ

Mugli O.M.

Donetsk National University of Economics and
Trade named after Mykhayilo Tugan-Baranovsky,
Donetsk, Ukraine, e-mail: mugli@inbox.ru

PROBLEM OF LOSS OF ECONOMIC ENTITIES IN CONDITIONS OF LIBERALIZATION OF TAXATION POLICY

Мета. Удосконалення методичних підходів до виявлення головних причин збитковості суб'єктів підприємницької діяльності на основі критичної оцінки податкової політики держави щодо перенесення збитків.

Методика. У процесі дослідження використано такі методи: теоретичне узагальнення і порівняння, аналіз динаміки основних статистичних показників вартості відстрочених збитків та їхнього впливу на фінансовий стан суб'єкта господарювання – платника податків, систематизація результатів ретроспективного аналізу змін податкового законодавства та податкової політики щодо врахування від'ємного значення фінансового результату у процесі оподаткування податком на прибуток підприємств, метод правого порівняння.

Результати. Визначено дискусійні аспекти трактування фінансової неспроможності та збитковості діяльності суб'єктів бізнесу, виділено зовнішні та внутрішні фактори впливу на виникнення збитків суб'єктів підприємництва. Проаналізовано динаміку показників вартості відстрочених збитків. Узагальнено зміни податкового законодавства, які вносились щорічно, починаючи з 2004 року до 2008 року законами України про бюджет. Обґрунтовано рекомендації доцільності удосконалення податкової політики та податкового законодавства України щодо збитковості діяльності суб'єктів господарювання на основі критичної оцінки вітчизняної практики та світового досвіду.